
Als ouder kunt u behoorlijk ongerust zijn wanneer u uw kind hoort haperen. Wat kunt u het beste doen?

Achtergrond

Spreken is een complexe vaardigheid. Gedachten, ideeën of gevoelens dienen omgezet te worden in spraakklanken, in woorden en zinnen. Daarvoor worden alle spieren die met spreken gemoeid zijn geïnstrueerd (meer dan 100!), om precies de goede beweging te maken, met precies de goede snelheid en kracht en precies op het goede moment. Dit vereist een grote mate van coördinatie en timing. Het is dus niet verwonderlijk dat dit bij jonge kinderen niet altijd goed lukt. Je hoort dan dat ze een klank of een stukje van een woord herhalen of een klank langer aanhouden dan nodig is. Deze onvloeiendheden kunnen onderdeel zijn van de normale spraaktaalontwikkeling van een kind. Bij 50 - 80% van de kinderen die op peuter en kleuterleeftijd haperen, verdwijnt dit vanzelf weer op het moment dat ze hun 'spraakapparaat' beter kunnen besturen.

Bovendien speelt de taalontwikkeling een grote rol bij het spreken. Een kind probeert zinnen te maken, maar kan de moeilijkere zinstructuren nog niet zelf produceren. Niet alle kinderen zijn even snel in de taalontwikkeling. Als een kind talig sterk is, kan het dit motorisch even niet zo gemakkelijk aan (de motoriek kan het niet bijfietsen a.h.w.). Het kind compenseert dat tijdsgebrek dan met stotTERS. Als het kind talig wat zwakker is, heeft dat kind het niet alleen motorisch, maar ook in het verwoorden moeilijker. Meestal merken kinderen dit zelf nog niet direct op.

Wanneer een kind aanleg heeft voor stotteren (bijvoorbeeld als stotteren in de familie voorkomt, of als het een duidelijke zwakke plek heeft voor spraak en taal) kan zich stotteren ontwikkelen. Dit hoeft echter niet. Stotteren ontwikkelt zich vaak heel geleidelijk, en kan ook veranderlijk zijn. Soms lijkt het verdwenen; plotseling duikt het weer op.

Er zijn bepaalde factoren die het stotteren kunnen versterken of uitlokken. De belangrijkste zijn spanning en snelheid. Spanning kan ontstaan wanneer het evenwicht verstoord is tussen wat een kind kan (capaciteiten) en wat er van een kind wordt gevraagd, door de omgeving of door het kind zelf (eisen). Ook veel veranderingen in korte tijd kunnen meespelen bij het uitlokken van stotterend spreken. Daarnaast zullen bezorgdheid, irritatie en ongeduld van de omgeving m.b.t. het spreken, een kind het gevoel geven dat het iets fout doet en zo de spanning en dus de kans op stotteren vergroten. Niet alle verwachtingen zijn afkomstig van de omgeving. Zo heeft het kind zelf ook ideeën over hoe het zou moeten praten en de eigen prestatiedrang kan eveneens spanningen opleveren.

Wanneer een kind zich bewust wordt van zijn onvloeiendheden zal het vaak proberen niet te stotteren. Bijvoorbeeld door meer kracht te zetten, het woord er uit te willen duwen, zodat er vechtedrag ontstaat. Het spreken wordt dan meer gespannen en er kunnen ook blokkades of meebewegingen ontstaan. Die bewegingen kunnen arm- of beenbewegingen zijn, maar ook knipperen met de ogen of grimassen trekken. Andere kinderen reageren door minder of niet meer te willen praten, of andere woorden te kiezen: vermijdingsgedrag. In beide gevallen is dit geen goede ontwikkeling en verhoogt het de kans op blijvend stotteren. In dat geval is het altijd raadzaam om een deskundige te raadplegen.

In het algemeen zijn er drie risicosymptomen:

1. Het aantal herhalingen in de spraak van het kind.
2. De moeite die het kind heeft met zich uitdrukken.
3. De houding en de reacties van de omgeving t.a.v. de spraak en het spreekgedrag van het kind.

Adviezen

Al met al zijn er dus veel zaken die een rol kunnen spelen bij het ontstaan en het blijven bestaan van stotteren. In eerste instantie is het raadzaam om met een logopedist te kijken of bezorgdheid op zijn plaats is. Wanneer er een risico is op blijvend stotteren, kunt u, eventueel samen met anderen in de directe omgeving van het kind, nagaan of u zelf misschien al factoren kunt aanwijzen die een rol spelen bij het stotteren en deze spanningsbronnen verminderen.

Wat kan je beter NIET doen?

- In ieder geval is het belangrijk geen negatieve sfeer rond het stotteren te creëren. Als het kind er geen probleem van maakt, moeten ouders dat ook niet doen.
- Adviezen als 'zeg het nog eens, praat eens rustig, haal eerst adem enz.' zijn vaak goed bedoeld, maar helpen meestal niet. Een jong kind heeft geen idee wat het dan anders moet doen, en krijgt bovendien het gevoel dat het iets fout doet, hetgeen de spanning weer kan verhogen.
- Beperk de vragen die je aan je kind stelt, want om een vraag te beantwoorden moet een kind veel verschillende dingen doen: wat betekent de vraag?; wat zal ik daarop antwoorden?; welke woorden gebruik ik en in wat voor zinnen?; hoe spreek ik de klanken en zinnen uit?. Gesloten vragen stellen, die met ja/nee kunnen beantwoord worden, zijn makkelijker en geven het kind zelf de keuze om er al dan niet iets meer over te vertellen. Zo vermijd je extra spreekdruk.
- Vermijd zoveel mogelijk het "spreken op verzoek". Zelfs uw kind vragen om alsjeblieft of dankjewel te zeggen is druk opvoeren op een niet-vloeiend kind.
- Veel ouders zijn angstig om over het stottergedrag te praten met hun kind. Verzwijg dit onderwerp echter niet! Het kind heeft de steun van zijn/haar ouders hard nodig. Na een moeilijke stotter, kan je dit best bespreekbaar maken door het medelevend te benoemen: "Goh, dat was even moeilijk, heh? Vond je het vervelend dat je bleef haperen?".

Wat kan je WEL doen?

- Luister naar WAT een kind vertelt en niet naar HOE het vertelt.
- Neem de tijd om te luisteren naar het kind.
- Probeer elke dag 15 minuten uit te trekken om MET het kind te praten in een gezamenlijke activiteit (spelletje, kleuren, samen in bad spelen, interactief voorlezen), waarbij u het kind niet corrigeert, maar de communicatie vlot en spelenderwijs aan de gang houdt, zonder het kind vragen te stellen. Het doel is dat het kind merkt dat het een gezellige tijd kan doorbrengen terwijl er niets van hem wordt verwacht. Zorg ervoor dat je dit ongestoord kan doen, zonder dat een ander kind/ouder zich mengt in jullie gesprek. Doe dit op een vaste tijd op de dag. Dit wordt "het kwartiertje". Je zal merken dat het kind hier erg naar uitkijkt.
- Als je reageert op een verhaal van het kind, doe dat dan met mededelende zinnen i.p.v. vraagzinnen.
- Verlaag aanzienlijk het spreektempo in de omgeving van het kind.
- Bereid het kind voor op spreektaken. "Straks komt oma. Zij wil vast weten wat voor leukes jij vandaag hebt gedaan. Wellicht wil je wel vertellen dat je bij Jan bent gaan spelen na schooltijd."
- Spreek huisregels af voor het praten. Dat kan bijvoorbeeld zijn: "Er is maar 1 persoon tegelijk aan het woord."; "Aan tafel krijgt iedereen de gelegenheid om iets te zeggen."; ...
- Als het kind moeilijk uit de woorden komt, bestaat het gevaar dat het kind gaat twijfelen aan zichzelf en het zelfvertrouwen wordt geschonden. U kunt het kind meer gaan prijzen over de dingen waar het goed in is.

Deze adviezen vragen gedragsverandering van de omgeving van het stotterende kind. Eigen gedrag veranderen is moeilijk. Het is zeker niet de bedoeling om alle suggesties tegelijk toe te passen. Het is beter om elke week een nieuwe suggestie erbij te nemen, zodat u en uw kind voldoende tijd krijgen om geleidelijk te wennen aan de verandering. Wees daarom geduldig, want het duurt even eer je vertrouwd bent met het eigen maken van de adviezen. Als het spreken niet verbetert terwijl u de hierboven genoemde adviezen al enkele maanden in acht neemt, kunt u de hulp inroepen van een stottertherapeut met ervaring in het begeleiden van jonge stotterende kinderen en hun ouders.

Meer weten?

www.stotteren.nl

www.allesoverstotteren.nl

Starkweather, C.W., Gottwald, S.R., Murray, M.H. (1991): Als een kind begint te stotteren. Interventie bij jonge kinderen.
Assen: Dekker & van de Vegt.